

Akkerbeheerplan 2019

Kruidenrijke akkerranden

De functie van kruidenrijke akkerranden

Kruidenrijke akkerranden zijn geschikt als broed-, schuil- en foerageergebied voor akkervogels zoals veldleeuwerik en patrijs. De nectar, het stuifmeel, de zaden en de aangetrokken insecten vormen ook een belangrijke voedselbron voor veel andere vogels (zoals kee, kneu, zomertortel en geelgors), zoogdieren, insecten en amfibieën.

Kruidenrijke akkerranden worden ingezaaid met mengsel van granen, bloemrijke cultuurgewassen en kruiden. Door de kruiden en het graan in de winter te laten overstaan, is ook in het winterhalfjaar schuilgelegenheid en voedsel (zaden) aanwezig.

Akkerranden langs waterlopen vormen een bufferstrook en zorgen zo dat er minder mest en bestrijdingsmiddelen in het water kunnen komen, waardoor de waterkwaliteit verbetert. De ingezaaide kruiden trekken tot slot insecten aan die als natuurlijke plaagbestrijding kunnen fungeren (denk aan lieveheerbestjes die luizen bestrijden).

Juiste locatiekeuze en omvang

✓ *In de zon*

Voor de doelsoorten van ANLb; de boerenlandvogels is het belangrijk dat er volop bloei is. Bloei trekt insecten en die zorgen voor bestuiving en bestuiving zorgt voor zaadzetting. Een optimale ligging van kruidenrijke akkerfaunarranden is bij voorkeur dan ook in de zon. Dit zorgt voor uitbundige bloei en de warmte minnende Insecten komen hier massaal op af. Randen die voor een groot deel in de schaduw liggen zullen geen optimaal resultaat geven.

✓ *Goede uitgangssituatie*

Kies een locatie met een goed doorlatende bodem. Bij natte en verdichte bodems is de kans op ongewenste veronkruiding groot. Begin met een schone lei. Vooral percelen met veel wortelonkruiden als kweek en ridderzuring zijn niet geschikt of dienen vooraf 'geschoond' te worden. Bij voorkeur mechanisch en in het uiterste geval met een herbicide (let er dan wel op dat er voldoende tijd tussen toediening en het inzaaien zit).

✓ *Robuustheid*

Een brede rand is functioneler dan een smalle. Minimaal 6 meter, maar nog beter is 9 of 12 meter breed. Liever een korte brede rand (een blok) dan een lange smalle rand. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat bijvoorbeeld patrijzen in brede randen beter beschermd zijn tegen predatie door bijvoorbeeld de vos.

Grondbewerking en inzaai

✓ *Vals zaaibed*

Bij een vals zaaibed wordt de grond bewerkt alsof er al wordt gezaaid. Met het zaaien wordt echter 2 weken gewacht. Eerst de onkruiden laten kiemen en opkomen. Deze onkruiden worden eerst opgeruimd door te (wied)eggen. Dit kan eventueel nog een keer herhaald worden. Daarna wordt het definitieve zaaibed gemaakt. Dit voorkomt voor een groot deel een ongewenste veronkruiding met éénjarigen zoals melde.

✓ *Zaadgoed*

Het graan in het VALA akkerfaunamengsel is onbehandeld zaadgoed (echter niet biologisch). Gangbaar zaaigoed is meestal behandeld met gewasbeschermingsmiddelen en heeft een negatief effect op insecten en bodemleven. Maar ook boerenlandvogels die van het graan eten kunnen op die wijze bestrijdingsmiddelen binnen krijgen.

✓ *Zaaitijdstip*

Een kruidenrijke akkerrand wordt bij voorkeur jaarlijks opnieuw ingezaaid. Voor het akkerfaunamengsel van VALA is eind april, begin mei de voorkeursperiode om te zaaien. De bodem moet al redelijk opgewarmd zijn. Inzaaien na een droge periode, maar vlak voordat er regen voorspeld wordt, geeft de beste opkomst en de minste problemen met veronkruiding van éénjarige akkeronkruiden. Het heeft de voorkeur akkerranden in het voorjaar tijdig in te zaaien zodat half mei de vegetatiehoogte minimaal 50 cm is. In deze periode vestigen zich veel vogelsoorten die in Afrika hebben overwinterd, zoals grasmus, gele kwikstaart en bosrietzanger. Akkerranden die laat ingezaaid worden zijn voor veel vogelsoorten als broedlocatie niet interessant.

✓ *Zaizaadhoeveelheid*

Zaaien in de kruidenrijke akkerrand gebeurt met een zaizaad hoeveelheid van 18 kg/ha. Dit om een wat open structuur te houden, zodat er niet een te dicht gewas ontstaat waar akkervogels zich niet meer in kunnen bewegen en verschuilen.

✓ *Zaaidiepte*

Zaai niet te diep, 2 cm tot 3 cm is een gewenste zaaidiepte. Granen zou je liever wat dieper zaaien, veel andere soorten in het mengsel juist minder diep. Een zaaidiepte van 2 tot 3 cm is dan een goed compromis.

✓ *Aandacht bij het inzaaien*

Draai de zaaimachine vooraf een paar keer af om de juiste zaaizaad hoeveelheid te bepalen. Omdat de zaden in het mengsel sterk in grootte en gewicht van elkaar verschillen is de kans op ontmenging tijdens het zaaien groot. Voorkom dit door regelmatig door de bak te roeren.

✓ *Zaaien uitbesteden*

Het zaaien kan door een loonwerker worden uitgevoerd of in eigen beheer. Een pneumatisch zaaimachine heeft de voorkeur. Kijk of je het inzaaien gezamenlijk kunt oppakken en kunt uitbesteden aan “specialisten”. Overleg met de coördinator van je ANV wat mogelijk is.

Onkruidbeheersing

✓ *Vals zaaibed*

✓ Het gebruik van een vals zaaibed is een goede methode om bij de inzaai kiemend onkruid vanuit de zaadbank te bestrijden (zie hierboven).

✓ *Weersomstandigheden*

Let goed op de weersomstandigheden bij het juiste tijdstip van inzaaien. Niet het argument: nu heeft de loonwerker of ik tijd, maar nu is een gunstig moment om in te zaaien. Inzaaien na een droge periode, maar vlak voordat er regen voorspeld wordt, geeft de beste opkomst en de minste problemen met veronkruiding door soorten als melde.

✓ *Volvelds of in rijen*

Overwogen kan worden akkerfaunaranden in rijen te zaaien, dit maakt wiedeggen mogelijk.

✓ *Onkruidbestrijding in de eerste weken na inzaai*

Wanneer een ingezaaide akkerfaunarand al in de beginfase geheel overwoekerd wordt met bijv. melde kan bloten (toppen op 15 cm) een goede maatregel zijn en krijgen de ingezaaide soorten alsnog kans zich te ontwikkelen.

✓ *Rouleren*

Bij voorkeur rouleren van de akkerfaunaranden over het perceel of het bedrijf. Door de randen niet jaarlijks op dezelfde plek aan te leggen, voorkom je dat bepaalde soorten die zich zelf uitzaaien, gaan overheersen. Maar ook wortelonkruiden als kweek en ridderzuring willen in randen die jaar in, jaar uit op dezelfde plek worden aangelegd gaan overheersen.

✓ *Mechanische bestrijding*

Wortelonkruiden als kweek kunnen ook mechanisch bestreden worden, door te cultivatoren zodat de wortels boven komen te liggen en verdrogen/bevriezen. Echter bij de pakketten kruidenrijke akkerranden dient gewas over te blijven staan tot 1 maart van het volgende jaar. Voor ontheffing dient het Protocol Chemische bestrijding ingevuld te worden en beoordeeld VALA wat in die situatie mogelijk is.

Bemesting

✓ *Geen bemesting*

Bemesten van de kruidenrijke akkerranden wordt niet aanbevolen. Er zit meestal voldoende stikstof in de bodem voor een goede start. Ook wordt voorkomen dat het gewas te zwaar en te dicht wordt, wat het gewas uiteindelijk minder geschikt maakt voor boerenlandvogels. Bij bemesting is de kans op legering groter. In uitzondering zou, na toestemming van VALA, 1 keer in de 3 jaar ruige stalmest mogen worden toegediend.

Beheer

✓ De randen blijven staan tot maart van het jaar erop. Daarna mogen ze worden gefreesd en worden ondergewerkt. Ook kan een deel (maar niet meer dan 1/3 deel) van de rand blijven staan, zodat er altijd wat dekking blijft als de meeste andere randen zijn ondergewerkt. Inzaai van stukken die blijven staan is dan ook niet nodig. Vaak komt vanzelf weer van alles weer op.

Protocol Chemische onkruidbestrijding

Het protocol Chemische onkruidbestrijding houdt in dat VALA de grootst mogelijke zorgvuldigheid toepast bij volveldse bespuitingen van herbiciden op akkerpercelen met een overeenkomst Agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit met als doel om het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken.

Als u toch gebruik wil maken van chemische onkruidbestrijding, is het noodzakelijk dat u vooraf een checklist invult. Neem vooraf contact op met uw lokale ANV-coördinator van VALA. Op basis van een volledig ingevulde checklist zal VALA beoordelen of chemische bestrijding van onkruiden in deze situatie gepast en toegestaan is. De checklist is te vinden op de website van VALA (www.de-vala.nl) onder Beheerpakketten en vergoedingen 2019.

Voor alle pakketvoorwaarden wordt verwezen naar de website van VALA:

www.de-vala.nl: Beheerpakketten en vergoedingen 2019.

Samenstelling akkerfaunamengsel VALA 2019

Percentages op basis van gewicht!	
Haver	22
Zomergerst	20
Zomertarwe	18
Boekweit	14
Luzerne	8
Zonnebloem	5
Nootzoetraap	2
Groot kaasjeskruid	2
Bladrammenas	2
Zomerkoolzaad	1.5
Pluimgierst	1
Korenbloem	1
Phacelia	1
Seradella	1
Rode klaver	1
Grote klaproos	0.5

- Granen zijn onbehandeld, echter geen biologisch uitgangsmateriaal;
- Grote klaproos (*Papaver rhoeas*), korenbloem (*Centaurea cyanus*) en groot kaasjeskruid (*Malva sylvestris*) zijn zuiver inheemse kruiden;
- De geel gearceerde soorten trekken veel insecten, voor nectar en stuifmeel zoekende soorten als bijen (waaronder ook solitaire), hommels en vlinders, maar ook zweefvliegen en andere insecten;
- De licht blauw gearceerde soorten leveren vooral zaden;
- Van soorten als seradella en rode klaver (vlinderbloemige) worden ook de eiwitrijke, groene delen gegeten door soorten als de patrijs.

Akkerbeheerplan 2019

Kruidenrijke akker

De functie van kruidenrijke akkers

De kruidenrijke akker is van belang voor diverse soorten fauna in kleinschalige landschappen. Een niet te dicht gezaaid graangewas biedt ruimte voor de gewenste kruiden (o.a. korenbloemen, klaprozen, kamilles) en broedende vogels. De nectar, het stuifmeel, de zaden en de aangetrokken insecten vormen een belangrijke voedselbron voor veel dieren.

Zomergranen hebben de voorkeur boven wintergranen. Dit is omdat zomergranen een hogere ecologische waarde hebben, mede doordat de stoppel gedurende de winter over kan blijven staan.

Kruidenrijke akkers zijn geschikt als broed-, schuil- en foerageergebied voor akkervogels zoals veldleeuwerik en patrijs.

Juiste locatiekeuze

✓ *Goede uitgangssituatie*

Kies percelen met een goed doorlatende bodem. Bij natte en verdichte bodems is de kans op ongewenste veronkruiding groot. Begin met een schone lei. Vooral percelen met veel wortelonkruiden als kweek en ridderzuring zijn niet geschikt of dienen vooraf 'geschoond' te worden. Bij voorkeur mechanisch en in het uiterste geval met een herbicide (let er dan wel op dat er voldoende tijd tussen toediening en het inzaaien zit).

Percelen die geheel omsloten zijn door houtopstanden of in bossen liggen zijn ook niet geschikt. In dit soort situaties is er te weinig zonlicht en te weinig opwarming om een geschikt biotoop te vormen voor insecten. Akkervogels hebben voorkeur voor open- en halfopen landschappen.

Grondbewerking en inzaai

✓ *Vals zaaibed*

Bij een vals zaaibed wordt de grond bewerkt alsof er al wordt gezaaid. Met het zaaien wordt echter 2 weken gewacht. Eerst de onkruiden laten kiemen en opkomen. Deze onkruiden worden eerst opgeruimd door te (wied)eggen. Dit kan eventueel nog een keer herhaald worden. Daarna wordt het definitieve zaaibed gemaakt. Dit voorkomt voor een groot deel een ongewenste veronkruiding met éénjarige zoals melde.

✓ *Zaadgoed*

Gebruik zoveel mogelijk onbehandeld zaadgoed. Gangbaar zaaigoed is vrijwel altijd behandeld met gewasbeschermingsmiddelen en heeft een negatief effect op insecten en bodemleven. Maar ook boerenlandvogels die van het graan eten kunnen op die wijze bestrijdingsmiddelen binnen krijgen.

✓ *Zaaizaadhoeveelheid*

Bij kruidenrijke graanpercelen zou i.p.v. gangbaar 120-140 kg/ha zaaizaad te gebruiken met 80-100 kg/ha zaadgoed kunnen worden volstaan. Zo ontstaan een opener en minder dicht gewas, wat beter kansen biedt voor ontwikkeling van akkerflora.

Onkruidbeheersing

✓ *Gebruik gewasbescherming*

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is niet toegestaan. Herbicide gebruik is in sommige situaties mogelijk, maar alleen wanneer vooraf het Protocol Chemische bestrijding is ingevuld.

✓ *Vals zaaibed*

Het gebruik van een vals zaaibed is een goede methode om bij de inzaai kiemend onkruid vanuit de zaadbank te bestrijden (zie hierboven). Een vergelijkbare methode is de stoppel van vorig jaar, direct na de vorst, te klepelen en daarna 4x met een cultivator of schijveneg te bewerken met tussenposen van enkele dagen. Daarna ploegen en direct inzaaien. Wel enigszins bewerkelijk maar het resultaat is wel een schone teelt van graan.

✓ *Wiedeggen*

Wiedeggen in granen is ook een veel toegepaste methode, vooral in de biologische akkerbouw en is mogelijk vanaf eerste uitstoeiing tot het moment van oprichten. Een alternatief is schoffelen vooral op percelen met hoge onkruiddruk of met wortelonkruiden. Echter een nadeel bij schoffelen is dat de rijafstand tenminste 20 cm moet zijn.

✓ *Weersomstandigheden*

Let goed op de weersomstandigheden bij het juiste tijdstip van inzaaien. Niet het argument: nu heeft de loonwerker of ik tijd, maar nu is een gunstig moment om in te zaaien. Inzaaien na een droge periode, maar vlak voordat er regen voorspeld wordt, geeft de beste opkomst en de minste problemen met veronkruiding door soorten als melde.

- ✓ *Mechanische bestrijding*
Wortelonkruiden als kweek kunnen ook mechanisch bestreden worden na de oogst van het graan, door te cultivatoren zodat de wortels boven komen te liggen en verdrogen/bevriezen. Echter bij de pakketten kruidenrijke akkerzomergranen dient de stoppel over te blijven staan tot 1 maart van het volgende jaar. Voor het eerder onderwerken van de stoppel om op deze wijze kweek te bestrijden is toestemming nodig van VALA. Hiervoor dient het Protocol Chemische bestrijding ingevuld te worden en beoordeeld VALA wat in die situatie mogelijk is.
- ✓ *Vruchtwisseling*
Indien een akkerperceel sterk veronkruid is, valt te overwegen de stoppel eerder, in de nazomer al onder te werken en in te zaaien met stoppelknollen of grasklaver. Dit onderdrukt het onkruid en is goed voor de bodem. Stoppelknollen zijn een goed dekkingsgewas voor patrijzen en de knollen kunnen eventueel worden geoogst en als voer aangeboden worden aan runderen.

Bemesting

- ✓ *Geen kunstmest, beperkt organisch mest*
Op kruidenrijk graanakkers is bemesting met organische mest toegestaan (kunstmest niet!), bij voorkeur strorijke vaste rundermest. Daarbij is het uitgangspunt dat niet meer dan 70 kg werkzame N per ha per jaar met de mest wordt opgebracht.

Beheer

- ✓ Maximaal 10% van de oppervlakte van dit pakket mag iets anders zijn dan graan. Voor veel vogelsoorten is het gunstig om over de akker een 'hegge' aan te leggen. Dit is een grasstrook die niet bemest wordt en enkele malen per jaar gemaaid wordt. Binnen het pakket kruidenrijke akker is dit toegestaan indien deze hegge niet meer dan 10% van de oppervlakte beslaat. Daarnaast is het voor de fauna gunstig om een deel van de akker braak te laten liggen. Daarbij is het gewenst om van jaar op jaar de locatie van het braakliggende deel over het perceel te rouleren.
- ✓ U oogst minimaal 80% van het graan tussen 15 juli en 1 september. Oogsten voor 15 juli is alleen toegestaan met toestemming van VALA.

Stoppel

- ✓ Bij kruidenrijke akkers blijft bij zomergranen de stoppel na de oogst de winter overstaan tot 1 maart en mag daarna pas ondergewerkt worden.

Protocol Chemische onkruidbestrijding

Het protocol Chemische onkruidbestrijding houdt in dat VALA de grootst mogelijke zorgvuldigheid toepast bij volveldse bespuitingen van herbiciden op akkerpercelen met een overeenkomst Agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit met als doel om het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken.

Als u toch gebruik wil maken van chemische onkruidbestrijding, is het noodzakelijk dat u vooraf een checklist invult. Neem vooraf contact op met uw lokale ANV-coördinator van VALA. Op basis van een volledig ingevulde checklist zal VALA beoordelen of chemische bestrijding van onkruiden in deze situatie gepast en toegestaan is. De checklist is te vinden op de website van VALA (www.de-vala.nl) onder Beheerpakketten en vergoedingen 2019.

Voor alle pakketvoorwaarden wordt verwezen naar de website van VALA:

www.de-vala.nl: **Beheerpakketten en vergoedingen 2019.**